

Պրոլետարներ բոլոր յերկրների, միացե՛ք!

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ
ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ
ՈՐԵՆՔԸ
(ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ)

342(47)

Խ-Ա

Խ . Ա . 1933 . Կ Ր Ե Մ Լ

10.1 MAR 2007

ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ

342(47)
Խ-11 *mo*

Պրոլետարներ բոլոր յերկրներե, միացե՛ք!

05 FEB 2007

SPB
-1

Խ Ո Ր Հ Ր Դ Ա Յ Ի Ն
Ս Ո Ց Ի Ա Լ Ի Ս Տ Ա Կ Ա Ն
Հ Ա Ն Ր Ա Պ Ե Տ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն Ն Ե Ր Ի
Մ Ի ՈՒ Թ Յ Ա Ն

Հ Ի Մ Ն Ա Կ Ա Ն
Ո Ր Ե Ն Ք Ը
(Ս Ա Հ Մ Ա Ն Ա Դ Ր ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն Ը)

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԿՈՄԻՏԵՅԻ

Մ Ո Ս Կ Վ Ա • 1 9 3 3 • Կ Ր Ե Մ Լ

8184-53

Ст.-ф. В5 162 X 229
Уп. Глав. № А-90600
Тираж 2.600 экз.
Москва — 1933
Г О З Н А К

Վ Ո Ր Ո Շ Ո Ւ Մ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ 2-րդ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ
ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔԸ (ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ) ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Լսելով ընկ. Ա. Յենուկիձեյի զեկուցումը՝ Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Հիմնական Որենքը (Սահմանադրությունը) հաստատելու մասին, Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Խորհուրդների 2-րդ Համագումարը ՎՈՐՈՇՈՒՄ Ե. —

ՀԱՍՏԱՏԵԼ Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Հիմնական Որենքը (Սահմանադրությունը), վերին ի կատարումն Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Խորհուրդների 1-ին Համագումարի բանաձևով՝ ներկայացված և Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Խորհուրդների 2-րդ Համագումարի վերջնական հաստատությանը:

Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության
Խորհուրդների 2-րդ Համագումարի Նախագահ՝ Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության
Խորհուրդների 2-րդ Համագումարի Քարտուղար՝ Ա. ՅԵՆՈՒԿԻԶԵ

Մոսկվա
1924 թ. հունվարի 31

ՎՈՐՈՇՈՒՄ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ
ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԿՈՄԻՏԵՑԻ 1-ԻՆ ԳՈՒՄԱՐՄԱՆ 2-ՐԴ
ՆՍԱԱՇՐՋԱՆԻ

ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿԻՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԳՆԵՆՈՒ ՄՍՄԻՆ

1. Հաստատել և անմիջապես կիրարկելու թյան զնեկ Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Հիմնական Որենքը (Սահմանադրությունը):

2. *Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի ներկա նստաշրջանի կողմից Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Հիմնական Որենքի (Մահմանադրության) ընդունված բնագիրը ներկայացնել Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Նորհուրդների 2-րդ Համագումարի վերջնական հաստատություն:*

3. Մինչև Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի կազմվելը, Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Սահմանադրության 4 և 5 գլուխների հիման վրա, բոլոր լիազորությունները, վոր Սահմանադրությամբ վերապահված են Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյին, հանձնել Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի 1-ին նստաշրջանում 1922 թ. դեկտեմբերի 30 ընտրված Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի 19 անդամից բաղկացած Նախագահությունը:

Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւնների Միության
Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեի Նախագահ՝ Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության
Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեի Քարտուղար՝ Ա. ՅԵՆՈՒԿԻՋԵ

Մասկվա, Կրեմլ.
1923 թ. հունիսի 6.

**ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵ-
ՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ
ՈՐԵՆԿԸ (ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ)**

Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միություն
կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեն, հանդիսավորություններ հայտարարելով
խորհրդային իշխանություն հիմունքների անասանություններ, ի կատարումն
Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության 1-ին հա-
մագումարի վորոշման, ինչպես և Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրա-
պետությունների Միության Նորհուրդների 1-ին Համագումարում Նորհր-
դային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միություն կազմելու
մասին 1922 թ. դեկտեմբերի 30-ին Մոսկվայում ընդունված դաշնագրի
հիման վրա, և նկատի ունենալով դաշնակից հանրապետությունների կենտրո-
նական գործադիր կոմիտեների առաջարկած ուղղումներն ու փոփոխում-
ները, ՎՈՐՈՇՈՒՄ Ե.—

Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միություն
կազմելու մասին դեկլարացիան և Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրա-
պետությունների Միություն կազմելու մասին դաշնագիրը կազմում են
Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Հիմնա-
կան Որենքը (Սահմանադրությունը)։

ՀԱՏՎԱԾ ԱՌԱՋԻՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ
ԿԱԶՄԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԴԵԿԼԱՐԱՑԻԱՆ

Նորհրդային հանրապետությունների կազմվելու պահից աշխարհի պետությունները բաժանվել են յերկու բանակի՝ կապիտալիզմի բանակ և սոցիալիզմի բանակ:

Այնտեղ՝ կապիտալիզմի բանակում տիրում է ազգային թշնամություն և անհավասարություն, գաղութային ստրկացում և շովինիզմ, ազգային ճնշում և ջարդեր, իմպերիալիստական գազանություններ և պատերազմներ:

Այստեղ՝ սոցիալիզմի բանակում — փոխադարձ վստահություն և խաղաղություն, ազգային ազատություն և հավասարություն, ժողովուրդների խաղաղ կենակցություն և յեղբայրական գործակցություն:

Կապիտալիստական աշխարհը տասնյակ տարիների ընթացքում փորձել է ազգություն հարցը լուծել՝ ազգերի ազատ զարգացումը և մարդուն մարդու կողմից շահագործելու սխտեմը հաշտեցնելու միջոցով, սակայն ապարդյուն: Ընդհակառակը, ազգային հակասությունների կծիկն ավելի յե խճճվում, սպառնալով կապիտալիզմի հենց գոյությունը: Բուրժուազիան անգոր զանվեց ստեղծելու ժողովուրդների գործակցություն:

Միայն խորհուրդների բանակում, միայն պրոլետարիատի դիկտատուրայի պայմաններում, վորը (պրոլետարիատը) իր շուրջն է համախմբել բնակչության մեծամասնությունը, հնարավոր յեղավ արմատախիլ անել ազգային ճնշումը, ստեղծել փոխադարձ վստահության միջոցառում և հիմք դնել ժողովուրդների յեղբայրական գործակցության:

Միայն այդ հանգամանքների շնորհիվ խորհրդային հանրապետություններին հաջողվեց յետ մղել ամբողջ աշխարհի՝ ներքին և արտաքին իմպերիալիստների հարձակումը. միայն այդ հանգամանքների շնորհիվ եր, վոր խորհրդային հանրապետությունները կարողացան հաջողությամբ վերջ տալ քաղաքացիական պատերազմին, ապահովել իրենց գոյությունը և դիմել տնտեսական խաղաղ շինարարություն:

Սակայն պատերազմի տարիներն անյետ չանցան: Պատերազմից ժառանգություն մնացած ավերված դաշտերը, կանգ առած գործարանները, արտադրական քայքայված ուժերը և տնտեսական ցամաքած ռեսուրսները թուլացնում են առանձին հանրապետությունների անջատ ջանքերը տնտեսական շինարարության ասպարիզում: Պարզվեց, վոր ժողովրդական տնտեսության վերականգնումն անհնարին է հանրապետությունների անջատ գոյություն ժամանակ:

Մյուս կողմից, միջազգային դրություն անկայուն վիճակը և նոր հարձակումների վտանգն անխուսափելի յեն դարձնում կապիտալիստական շրջապատի դեմահանդիման խորհրդային հանրապետությունների միասնական ճակատ ստեղծելը:

Վերջապես, խորհրդային իշխանության հենց կառուցվածքը, վորն ինքնին ինտերնացիոնալիստական է իր դասակարգային բնույթով, դրդում է խորհրդային հանրապետությունների աշխատավոր մասսաներին կազմել մեկ սոցիալիստական ընտանիք:

Այս բոլոր հանգամանքները հրամայաբար պահանջում են, վոր խորհրդային հանրապետությունները միանան և կազմեն մեկ Դաշնակից պետություն, վորն ընդունակ լինի ապահովել և՛ արտաքին անվտանգությունը, և՛ ներքին տնտեսական առաջադիմությունը, և՛ ժողովուրդների ազգային զարգացման ազատությունը:

խորհրդային հանրապետությունների ժողովուրդները խորհուրդների իրենց վերջին համագումարներում արտահայտեցին իրենց կամքը, ընդունելով «խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միություն» կազմելու մասին միաձայն վորոշում. այդ կամքը հաստատ յերաշխիք է, վոր այդ Միությունը հանդիսանում է իրավահավասար ժողովուրդների կամավոր միացում, — վոր յուրաքանչյուր հանրապետությանն իրավունք է վերապահված ազատ դուրս գալ Միությունից, — վոր Միության մեջ կարող են մտնել ինչպես գոյություն ունեցող, նույնպես և ապագայում կազմվելիք բոլոր սոցիալիստական խորհրդային հանրապետությունները, — վոր նոր Դաշնակից պետությունը կհանդիսանա ժողովուրդների՝ դեռ ևս 1917 թ. հոկտեմբերին հիմք դրված խաղաղ կենակցության և յեղբայրական գործակցության արժանի պսակը, — վոր նա հաստատուն պատվար կդառնա համաշխարհային կապիտալիզմի դեմ և նոր վճռական քայլ կլինի ամբողջ աշխարհի աշխատավորությունը Համաշխարհային Սոցիալիստական խորհրդային Հանրապետության մեջ միացնելու ճանապարհին:

ՀԱՏՎԱԾ ՅԵՐԿՐՈՐԴ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱԶՄԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Ռուսաստանի Սոցիալիստական Ֆեդերատիվ խորհրդային Հանրապետությունը (ՌՍՖՍՀ), Ուկրաինայի Սոցիալիստական խորհրդային Հանրապետությունը (ՈՒՍՍՀ), Բելոռուսիայի Սոցիալիստական խորհրդային Հանրապետությունը (ԲՍՍՀ), Անդրկովկասի Սոցիալիստական Ֆեդերատիվ խորհր-

դային Հանրապետությունը (ԱՍՖՆՀ — Ազրբեջանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետությունը, Վրաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետությունը և Հայաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետությունը), Թուրքմենստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետությունը (ԹՍՆՀ), Ուզբեկստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետությունը (ՈՒՂՍՆՀ) և Տաջիկստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետությունը (ՏՍՆՀ) միանում են և կազմում մի Դաշնակից պետություն՝ Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միություն:

ԳԼՈՒԽ Ա.Ռ.Ա.ՋԻՆ

ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ԻՐԱՎԱՍՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության իրավասությունը, հանձինս նրա գերագույն մարմինների, յենթակա յեն՝

ա) Միության ներկայացուցչությունը միջազգային հարաբերություններում, դիվանագիտական ամեն տեսակի հարաբերություններ վարելը, ոտար պետությունների հետ քաղաքական և այլ դաշնագրեր կնքելը.

բ) Միության արտաքին սահմանների փոփոխումը, ինչպես նաև դաշնակից հանրապետությունների միջև սահմանների փոփոխման հարցերի կարգավորումը.

գ) Միության մեջ նոր հանրապետություններ ընդունելու մասին դաշնագրեր կնքելը.

դ) պատերազմ հայտարարելն ու հաշտություն կնքելը.

ե) Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության արտաքին ու ներքին փոխառություններ կնքելը և դաշնակից հանրապետությունների արտաքին ու ներքին փոխառություններ թույլատրելը.

զ) միջազգային դաշնագրերի վավերացումը.

ը) արտաքին առևտրի ղեկավարությունը, ներքին առևտրի և մատակարարման սիստեմի սահմանումը.

թ) Միության ամբողջ ժողովրդական տնտեսության հիմունքների և ընդհանուր պլանի սահմանումը, միութենական նշանակություն ունեցող արդյունաբերության ճյուղեր և արդյունաբերական առանձին ձեռնարկու-

թյուններ վորոշելը, թե՛ միութենական և թե՛ դաշնակից հանրապետությունների անունից կոնցեսիոն պայմանագրեր կնքելը.

ժ) տրանսպորտային և փոստ-հեռագրական գործերի ղեկավարությունը.

ի) Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության զինված ուժերի կազմակերպումն ու ղեկավարումը.

լ) Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության միասնական ֆինանսական պլանի և միասնական պետական բյուջեյի հաստատումը, վորի մեջ մտնում են դաշնակից հանրապետությունների բյուջեները. համամիութենական հարկերի և յեկամուտների, ինչպես և դաշնակից հանրապետությունների բյուջեներ կազմելու համար այդ հարկերից ու յեկամուտներից արվող մասնատրությունների ու նրանց հավելումների սահմանումը. դաշնակից հանրապետությունների բյուջեներ կազմելու համար լրացուցիչ հարկերի և տուրքերի թույլատրումը.

կ) դրամական և վարկային միասնական սիստեմի հաստատումը.

ծ) Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության ամբողջ տերիտորիայի վրա հողաշինարարության և հողագտագործման, նաև ընդերքի, անտառների և ջրերի ոգտագործման ընդհանուր սկզբունքների սահմանումը.

կ) միջհանրապետական գաղթականության մասին համամիութենական որենսդրությունը և գաղթականական ֆոնդի սահմանումը.

հ) Միության դատակազմության և դատավարության հիմունքների, նաև քաղաքացիական ու քրեական որենսդրության սահմանումը.

ձ) աշխատանքի մասին հիմնական որենսդրության սահմանումը.

ղ) Ժողովրդական լուսավորության ասպարիզում ընդհանուր սկզբունքների սահմանումը.

ճ) Ժողովրդական առողջապահության ասպարիզում ընդհանուր հիմունքների սահմանումը.

մ) Հափերի և կշիռների սիստեմի սահմանումը.

յ) համամիութենական վիճակագրության կազմակերպումը.

ն) հիմնական որենսդրությունը՝ միութենական քաղաքացիության ընազավառում ոտարերկրացիների իրավունքների վերաբերմամբ.

շ) Միության ամբողջ տերիտորիայի վրա տարածվող ամնիստիայի իրավունքը.

ո) դաշնակից հանրապետությունների խորհուրդների համագումարներին և կենտրոնական գործադիր կոմիտեներին՝ այս Սահմանադրությունը խախտող վորոշումների վերացումը:

չ) դաշնակից հանրապետությունների միջև ծագող վիճելի հարցերի լուծումը:

2. Այս Սահմանադրության հիմնական սկզբունքների հաստատության և փոփոխության իրավունքը բացառապես պատկանում է Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Նորհուրդների Համագումարին:

ԳԼՈՒԽ ՅԵՐԿՐՈՐԴ

ԳՍՇՆԱԿԻՅ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳԵՐԱԿԱ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՅԵՎ ՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ԲԱՊԱՔՅՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

3. Դաշնակից հանրապետությունների ղեկավարությունը սահմանափակված է միայն այս Սահմանադրության մեջ մատնանշված սահմաններով և միայն Միության իրավասության վերաբերյալ հարցերով: Այդ սահմաններից դուրս յուրաքանչյուր դաշնակից հանրապետություն իրագործում է իր պետական իշխանությունն ինքնուրույն կերպով: Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միությունը պահպանում է դաշնակից հանրապետությունների իրավունքները:

4. Յուրաքանչյուր դաշնակից հանրապետությունը վերապահվում է Միությունից ազատորեն դուրս գալու իրավունք:

5. Դաշնակից հանրապետությունները, այս Սահմանադրության համապատասխան, փոփոխություններ են մտցնում իրենց սահմանադրությունների մեջ:

6. Դաշնակից հանրապետությունների տերիտորիան չի կարող փոփոխության յենթարկվել առանց իրենց համաձայնության. նմանապես 4-րդ հոդվածի փոփոխման, սահմանափակման կամ վերացման համար պահանջվում է Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության մեջ մտնող բոլոր հանրապետությունների համաձայնությունը:

7. Դաշնակից հանրապետությունների քաղաքացիների համար սահմանվում է միութենական միասնական քաղաքացիություն:

ԳԼՈՒԽ ՅԵՐՐՈՐԴ

ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԳՆԵՐԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՄԱՍԻՆ

8. Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության իշխանության ղեկավարության մարմինն է հանդիսանում Նորհուրդների Համագումարը, իսկ Նորհուրդներին Համագումարներին միջանկյալ ժամանակամիջոցում — Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեն, վոր բաղկացած է Միութենական Նորհրդից և Ազգությունների Նորհրդից:

9. Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Նորհուրդների Համագումարը կազմվում է՝ քաղաքային խորհուրդների ու քաղաքային բնակավայրերի խորհուրդների ներկայացուցիչներից — յուրաքանչյուր 25.000 ընտրողից մեկ պատգամավոր, և գյուղական խորհուրդների ներկայացուցիչներից — յուրաքանչյուր 125.000 ընտրողից մեկ պատգամավոր:

10. Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Նորհուրդների Համագումարի պատգամավորներն ընտրվում են՝

ա) անմիջորեն՝ յերկրային և մարզային բաժանում չունեցող դաշնակից հանրապետությունների խորհուրդների համագումարում. բ) յերկրային և մարզային բաժանում ունեցող դաշնակից հանրապետությունների յերկրային և մարզային խորհուրդների համագումարներում. Ազրբեջանի Վրաստանի և Հայաստանի խորհրդային սոցիալիստական հանրապետությունների խորհուրդների համագումարներում, նաև յերկրային ու մարզային միավորությունների մեջ մտնող և թե՛ չմտնող ինքնավար հանրապետությունների ու մարզերի խորհուրդների համագումարներում:

11. Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Նորհուրդների հերթական Համագումարները հրավիրում է Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեն յերկու տարին մեկ անգամ. արտակարգ Համագումարները հրավիրում է Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեն իր սեփական վորոշումով, Միութենական Նորհրդի, Ազգությունների Նորհրդի, կամ թե՛ յերկու դաշնակից հանրապետությունների պահանջով:

12. Արտակարգ հանգամանքներում, յերբ արգելքներ են լինում Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Պորհուրդների Համագումարը ժամանակին հրավիրելու, Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյին իրավունք է վերապահվում հետաձգել Համագումար հրավիրելը:

ԳԼՈՒԽ ԶՈՐՐՈՐԴ

ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԳԻՐ ԿՈՄԻՏԵՅԻ ՄԱՍԻՆ

13. Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեն բաղկացած է Միութենական Պորհուրդից և Ազգությունների Պորհուրդից:

14. Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Պորհուրդները Համագումարն ընտրում է դաշնակից հանրապետությունների ներկայացուցիչներից Միութենական Պորհուրդ՝ այդ հանրապետությունների յուրաքանչյուրի բնակչության թվի համեմատական չափով՝ Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Պորհուրդները Համագումարի վորոշած քանակով:

15. Ազգությունների Պորհուրդը կազմվում է դաշնակից ու ինքնավար Պորհրդային սոցիալիստական հանրապետությունների ներկայացուցիչներից — յուրաքանչյուրի 5-ական ներկայացուցիչից, և ինքնավար մարզերի ներկայացուցիչներից — յուրաքանչյուրի 1-ական ներկայացուցիչից: Ազգությունների Պորհուրդի կազմն ամբողջությամբ հաստատում է Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Պորհուրդների Համագումարը:

16. Միութենական Պորհուրդը և Ազգությունների Պորհուրդը քընտրում են այն բոլոր ղեկերտները, որենսգրքերն ու վորոշումները, վորոնք ստացվում են Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի Նախագահությունից և Ժողովրդական Կոմիսարների Պորհուրդից, Միության առանձին Ժողովրդական կոմիսարիատներից, դաշնակից հանրապետությունների կենտրոնական գործադիր կոմիտեներից, ինչպես և Միութենական Պորհուրդի ու Ազգությունների Պորհուրդի Նախաձեռնությամբ ներկայացվածները:

17. Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեն հրատարակում է որենսգրքեր, ղեկերտներ, վորոշումներ և կարգադրություններ, միավորում է Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության որենսգրքության ու կառավարչության աշխատանքը և վորոշում է Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի Նախագահության և Ժողովրդական Կոմիսարների Պորհուրդի գործունեության շրջանակը:

18. Այն բոլոր ղեկերտներն ու վորոշումները, վորոնք սահմանում են Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության քաղաքական ու տնտեսական կյանքի վերաբերյալ ընդհանուր նորմեր, նաև մտցնում են Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության պետական մարմինների աշխատանքի մեջ հիմնական փոփոխություններ, — անպայման պետք է քննվեն և հաստատվեն Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի կողմից:

19. Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի հրատարակած բոլոր ղեկերտների, վորոշումների և կարգադրությունների անմիջական կատարումը պարտադիր է Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության ամբողջ տերիտորիայի վրա:

20. Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեն իրավունք ունի կասեցնել կամ վերացնել Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի Նախագահության, ինչպես նաև դաշնակից հանրապետությունների խորհուրդների համագումարների ու կենտրոնական գործադիր կոմիտեների և Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության տերիտորիայի վրա գտնվող իշխանության այլ մարմինների ղեկերտները, վորոշումներն ու կարգադրությունները:

21. Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի հերթական նստաշրջանները հրավիրում է Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի Նախագահությունը՝ Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Պորհուրդների հերթական Համագումարների միջանկյալ ժամանակաշրջանում առնվազն յերեք անգամ: Արտակարգ նստաշրջանները հրավիրվում են Պորհրդային

կասեցնել և վերացնել Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության ժողովրդական Կոմիսարների Սորհրդի ու առանձին ժողովրդական կոմիսարիատների, ինչպես նաև դաշնակից հանրապետությունների կենտրոնական գործադիր կոմիտեների և ժողովրդական կոմիսարների խորհուրդների վորոշումները:

32. Սորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի Նախագահությունը իրավունք ունի կասեցնել դաշնակից հանրապետությունների խորհուրդների համագումարների վորոշումները, հետագայում ներկայացնելով այդ վորոշումները Սորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյին ի քննություն և ի հաստատություն:

33. Սորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի Նախագահությունը հրատարակում և գեկրեաներ, վորոշումներ և կարգադրություններ, քննում ու հաստատում և ժողովրդական Կոմիսարների Սորհրդի, Սորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության առանձին գերատեսչությունների, դաշնակից հանրապետությունների կենտրոնական գործադիր կոմիտեների, սրանց նախագահությունների և իշխանության այլ մարմինների կողմից ներկայացված գեկրեաների ու վորոշումների նախագծերը:

34. Սորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի, նրա Նախագահության և ժողովրդական Կոմիսարների Սորհրդի գեկրեաներն ու վորոշումները տպագրվում են դաշնակից հանրապետությունների ընդհանուր գործածական լեզուներով [ռուսերեն, ուկրաիներեն, բելոռուսերեն, վրացերեն, հայերեն, թուրքերեն, ուզբեկերեն, թուրքմեններեն և տաջիկերեն (ֆարսերեն)]:

35. Սորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի Նախագահությունը վճռում է՝ մի կողմից՝ Սորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության ժողովրդական Կոմիսարների Սորհրդի ու Սորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության ժողովրդական կոմիսարիատների, և մյուս կողմից՝ դաշնակից հանրապետությունների կենտրոնական գործադիր կոմիտեների ու նրանց նախագահությունների փոխարարերության վերաբերյալ հարցերը:

36. Սորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի Նախագահությունը պատասխանատու է Սորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի առաջ:

ԳԼՈՒԽ ՎԵՅԵՐՈՐԴ

ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԳԻ ՄԱՍԻՆ

37. Սորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության ժողովրդական Կոմիսարների Սորհուրդը հանդիսանում է Սորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի գործադիր ու տնտեսն մարմինը և կազմվում է Սորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի կողմից հետեվյալ կազմով.

Սորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության ժողովրդական Կոմիսարների Սորհրդի և Աշխատանքի ու Պաշտպանության Սորհրդի Նախագահ.

Նախագահի տեղակալներ.

Պետական Պլանային Հանձնաժողովի Նախագահ.

Արտաքին Գործերի ժողովրդական Կոմիսար.

Ռազմական և Ծովային Գործերի ժողովրդական Կոմիսար.

Արտաքին Առևտրի ժողովրդական Կոմիսար.

Հաղորդակցության Ճանապարհների ժողովրդական Կոմիսար.

Ջրային Տրանսպորտի ժողովրդական Կոմիսար.

Փոստ և Հեռագրատների ժողովրդական Կոմիսար.

Բանվորա-Գյուղացիական Տեսչության ժողովրդական Կոմիսար.

Ժողովրդական Տնտեսության Գերագույն Սորհրդի Նախագահ.

Հողագործության ժողովրդական Կոմիսար.

Աշխատանքի ժողովրդական Կոմիսար.

Մատակարարման ժողովրդական Կոմիսար.

Ֆինանսների ժողովրդական Կոմիսար:

38. Սորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության ժողովրդական Կոմիսարների Սորհուրդը, Սորհրդային Սոցիալիստական Հան-

րապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի կողմից նրան վերապահված իրավունքների սահմաններում և Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Ժողովրդական Կոմիսարների Նորհրդի վերաբերյալ կանոնադրության հիման վրա, հրատարակում և ղեկ-
բեաներ և վորոշումներ, վորոնց կատարումը պարտադիր է Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության ամբողջ տերիտորիայի վրա:

39. Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Ժողովրդական Կոմիսարների Նորհուրդը քննում թե Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության առանձին ժողովրդական կոմիսարիատներին և թե դաշնակից հանրապետությունների կենտրոնական գործադիր կոմիտեների ու նրանց նախագահությունների կողմից ներկայացրած ղեկընտնեը և վորոշումները:

40. Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Ժողովրդական Կոմիսարների Նորհուրդն իր ամբողջ գործունեության համար պատասխանատու չէ Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի և նրա Նախագահության առաջ:

41. Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Ժողովրդական Կոմիսարների Նորհրդի վորոշումներն ու կարգադրությունները կարող են կասեցվել և վերացվել Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի և նրա Նախագահության կողմից:

42. Դաշնակից հանրապետությունների կենտրոնական գործադիր կոմիտեները և նրանց նախագահությունները բողոքարկում են Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի առաջ Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Ժողովրդական Կոմիսարների Նորհրդի ղեկընտնեը ու վորոշումները, չկասեցնելով նրանց կատարումը:

ԳԼՈՒԽ ՅՈԹԵՐՈՐԴ

ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

43. Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության տերիտորիայի վրա հեղափոխական որինականություն հաստատելու նպա-

տակով, Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյին կից հիմնվում է Գերագույն Դատարան, վորի իրավասությունն է վերաբերում՝

ա) տալ դաշնակից հանրապետությունների գերագույն դատարաններին համամիութենական որենսդրության հարցերի վերաբերյալ ղեկավար պարզաբանություններ:

բ) Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության դատախազի առաջարկությամբ քննել և Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի առաջ բողոքարկել դաշնակից հանրապետությունների գերագույն դատարանների վորոշումները, վճիռներն ու դատավճիռները, յեթե դրանք հակասում են համամիութենական որենսդրությանը և կամ շոշափում են ուրիշ հանրապետությունների շահերը:

գ) Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի պահանջով Սահմանադրության տեսակետից յեզրակացություններ տալ դաշնակից հանրապետությունների այս կամ այն վորոշման որինականության մասին:

դ) լուծել դաշնակից հանրապետությունների միջև ծագող դատական վեճերը:

ե) քննել Միության բարձրագույն պաշտոնեական անձանց ի պաշտոնն կատարած հանցագործությունների վերաբերյալ մեղադրական գործերը:

44. Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Գերագույն Դատարանը գործում է հետևյալ կազմով՝

ա) Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Գերագույն Դատարանի պլենար նիստ:

բ) Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Գերագույն Դատարանի քաղաքացիական-դատական և քրեական-դատական կոլեգիաներ:

գ) գինվորական կոլեգիա:

դ) տրանսպորտային գործերի կոլեգիա:

45. Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Գերագույն Դատարանի պլենար նիստը հետևյալ կազմն ունի՝ Գերագույն Դատարանի նախագահը, նրա տեղակալը, դաշնակից հանրապետությունների գերագույն դատարանների պլենար նիստերի նախագահները, Նոր-

հրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Գերագույն Դատարանի կողմից նախագահները և խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեի նախագահության կողմից նշանակված չորս անգամը, վերջինս թվում և խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Միացյալ Պետական Քաղաքական Վարչության մեկ ներկայացուցիչը: Գերագույն Դատարանի նախագահին և նրա տեղակալին նշանակում է խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեն:

46. խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Գերագույն Դատարանի դատախազին և նրա տեղակալին նշանակում է խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեի նախագահությունը: խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Գերագույն Դատարանի դատախազը պարտավոր է խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Գերագույն Դատարանի լուծման յենթակա բոլոր հարցերի վերաբերյալ յեղրակացություններ տալ, նրա նիստերում մեղադրականը հիմնավորել և, խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Գերագույն Դատարանի պլենար նիստի վորոշումների հետ համաձայն չլինելու դեպքում, բողոքարկել այդ վորոշումները խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեին:

47. 43-րդ հոգվածում մատնանշված հարցերը խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Գերագույն Դատարանի պլենար նիստին ի քննություն ուղարկելու իրավունքը բացառապես պատկանում է խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեին, նրա նախագահությանը, խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Գերագույն Դատարանի դատախազին, զաշնակից հանրապետությունների դատախազներին և խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Միացյալ Պետական Քաղաքական Վարչությանը:

48. Միության Գերագույն Դատարանի պլենար նիստերը կազմում են դատական հատուկ ատյաններ (կազմեր), քննելու համար՝

ա) բացառիկ կարևորություն ունեցող քրեական և քաղաքացիական այն գործերը, վորոնք իրենց բովանդակությամբ շոշափում են յերկու կամ մի քանի զաշնակից հանրապետություններին, և

բ) խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեի և Ժողովրդական Կոմիսարներին խորհրդի անդամների անձնական դատի յենթակայության գործերը:

խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Գերագույն Դատարանն այդ գործերը քննության է առնում՝ ամեն անգամ բացառապես խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեի կամ նրա նախագահության հատուկ վորոշումների հիման վրա:

ԳԼՈՒԽ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐԻԱՏՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

49. խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Ժողովրդական Կոմիսարների խորհրդի իրավասության յենթակա պետական կառավարչության առանձին ճյուղերն անմիջաբար ղեկավարելու համար կազմվում են 12 Ժողովրդական կոմիսարիատներ, վորոնք մատնանշված են այս Սահմանադրության 37-րդ հոգվածում, և գործում են խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեի կողմից հաստատված՝ Ժողովրդական կոմիսարիատները վերաբերյալ Կանոնադրությունների հիման վրա:

50. խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Ժողովրդական կոմիսարիատները բաժանվում են՝

ա) համամիութենական Ժողովրդական կոմիսարիատների, վորոնք միասնական են ամբողջ խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության համար:

բ) խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության միացյալ Ժողովրդական կոմիսարիատների:

51. խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության համամիութենական Ժողովրդական կոմիսարիատներ են հանդիսանում՝ Ս.բաքին Գործերի Ժողովրդական կոմիսարիատը, Ռազմական և Ծովային Գործերի Ժողովրդական կոմիսարիատը:

Արտաքին Առևտրի Ժողովրդական Կոմիսարիատը.

Հաղորդակցության Ճանապարհների Ժողովրդական Կոմիսարիատը.

Զբային Տրանսպորտի Ժողովրդական Կոմիսարիատը.

Փոստ և Հեռագրատների Ժողովրդական Կոմիսարիատը:

52. Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության միացյալ Ժողովրդական կոմիսարիատներ են հանդիսանում՝

Ժողովրդական Տնտեսության Գերագույն Պորհուրդը.

Հողագործության Ժողովրդական Կոմիսարիատը.

Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիսարիատը.

Մատակարարման Ժողովրդական Կոմիսարիատը.

Ֆինանսների Ժողովրդական Կոմիսարիատը.

Բանվորա-Դյուղացիական Տեսչության Ժողովրդական Կոմիսարիատը:

53. Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության համամիութենական Ժողովրդական կոմիսարիատները դաշնակից հանրապետություններում ունեն լիազորներ, վորոնք անմիջորեն նրանց են յենթարկվում:

54. Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության միացյալ Ժողովրդական կոմիսարիատի մարմիններ են հանդիսանում դաշնակից հանրապետությունների համանուն Ժողովրդական կոմիսարիատները, վորոնք իրագործում են նրա առաջադրությունները դաշնակից հանրապետությունների տերիտորիայի վրա:

55. Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Ժողովրդական կոմիսարիատների գլուխ են կանգնած Ժողովրդական կոմիսարների խորհրդի անդամները—Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Ժողովրդական կոմիսարները:

56. Յուրաքանչյուր Ժողովրդական կոմիսարին կից և նրա նախագահությունը կազմվում է կոլեգիա, վորի անդամներին նշանակում է Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Ժողովրդական Կոմիսարների Պորհուրդը:

57. Ժողովրդական կոմիսարն իրավունք ունի միանձնաբար վորոշում կայացնել բոլոր այն հարցերի վերաբերյալ, վորոնք յենթակա յեն համապատասխան կոմիսարիատի իրավասության, տեղեկացնելով այդ մասին կոլեգիային: Ժողովրդական կոմիսարի այս կամ այն վորոշման հետ համաձայն չլինելու դեպքում, կոլեգիան կամ նրա առանձին անդամները, չկասե-

ցնելով վորոշման կատարումը, կարող են գանգատարել այդ վորոշումը Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Ժողովրդական Կոմիսարների Պորհուրդին:

58. Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության առանձին Ժողովրդական կոմիսարիատների կարգադրությունները կարող են վերացնել Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի Նախագահությունը և Ժողովրդական Կոմիսարների Պորհուրդը:

59. Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Ժողովրդական կոմիսարիատների կարգադրությունները կարող են կասեցնել դաշնակից հանրապետությունների կենտրոնական գործադիր կոմիտեները կամ նրանց նախագահությունները, յեթե տվյալ կարգադրությունը ակնհայտ կերպով չի համապատասխանում Միութենական Սահմանադրությանը, Միության որենսդրությանը կամ դաշնակից հանրապետությունների որենսդրությանը: Կարգադրությունը կասեցնելու մասին դաշնակից հանրապետությունների կենտրոնական գործադիր կոմիտեները կամ նրանց նախագահությունները անմիջապես հաղորդում են Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Ժողովրդական Կոմիսարների Պորհուրդին և Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության համապատասխան Ժողովրդական կոմիսարին:

60. Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Ժողովրդական կոմիսարները պատասխանատու յեն Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Ժողովրդական Կոմիսարների Պորհուրդի, Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի և նրա Նախագահության առաջ:

ԳԼՈՒԽ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

ՄԻԱՅՅԱԼ ՊԵՏԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

61. Քաղաքական և տնտեսական հակա-հեղափոխության, լրտեսության և բանդիտիզմի դեմ պայքարելու գործում դաշնակից հանրապետությունների հեղափոխական ջանքերը միացնելու նպատակով, Պորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Ժողովրդական Կոմիսարների Պորհուրդին կից կազմակերպվում է Միացյալ Պետական Քաղաքական Վարչություն (ՈԳՊՈՒ), վորի նախագահը խորհրդակցական ձայնի

իրավունքով մտնում և Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության ժողովրդական Կոմիսարների Նորհրդի կազմի մեջ:

62. Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Միացյալ Պետական Քաղաքական Վարչությունը ղեկավարում և Պետական Քաղաքական Վարչության տեղական մարմինների (ԳՊՈՒ) աշխատանքները դաշնակից հանրապետությունների ժողովրդական կոմիսարների խորհուրդներին կից գանվող լիազորների միջոցով, վերոնք գործում են որենսդրական կարգով հաստատված հատուկ կանոնադրության հիման վրա:

63. Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Միացյալ Պետական Քաղաքական Վարչության գործողությունների որինականությունը հսկողությունն իրագործում և Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Գերագույն Դատարանի դատախազը՝ Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի հատուկ վերոշման հիման վրա:

ԳԼՈՒԽ ՏԱՍԵՐՈՐԴ

ԳԱՅՆԱԿԻՑ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

64. Յուրաքանչյուր դաշնակից հանրապետության տերիտորիայի սահմաններում նրա իշխանության գերագույն մարմինն և հանդիսանում հանրապետության խորհուրդներին համագումարը, իսկ համագումարների միջանկյալ ժամանակամիջոցներում՝ նրա կենտրոնական գործադիր կոմիտեն:

65. Դաշնակից հանրապետությունների իշխանության գերագույն մարմինների և Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության իշխանության գերագույն մարմինների փոխարարներությունները սահմանվում են այս Մասնադրությամբ:

66. Դաշնակից հանրապետությունների կենտրոնական գործադիր կոմիտեններն իրենց կազմից ընտրում են նախագահություններ, վերոնք կենտրոնական գործադիր կոմիտենների նստաշրջանների միջանկյալ ժամանակամիջոցում հանդիսանում են իշխանության գերագույն մարմիններ:

67. Դաշնակից հանրապետությունների կենտրոնական գործադիր կոմիտենները կազմում են իրենց գործադիր մարմինները — ժողովրդական կոմիսարների խորհուրդները, — հետևյալ կազմով.

ժողովրդական կոմիսարների խորհրդի նախագահ.

նախագահի տեղակալներ.

պետական պլանային հանձնաժողովի նախագահ.

ժողովրդական տնտեսության գերագույն խորհրդի նախագահ.

հողագործության ժողովրդական կոմիսար.

ֆինանսների ժողովրդական կոմիսար.

մատակարարման ժողովրդական կոմիսար.

աշխատանքի ժողովրդական կոմիսար.

արդարադատության ժողովրդական կոմիսար.

բանվորա-գյուղացիական տեսչության ժողովրդական կոմիսար.

լուսավորության ժողովրդական կոմիսար.

առողջապահության ժողովրդական կոմիսար.

սոցիալական ապահովության ժողովրդական կոմիսար.

ինչպես նաև՝ խորհրդակցական կամ վճռական ձայնի իրավունքով՝ դաշնակից հանրապետությունների կենտրոնական գործադիր կոմիտեների վերոշումով — Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության արտաքին գործերի, ուղեգրերի և ծովային գործերի, արտաքին առևտրի, հաղորդակցության ճանապարհների, ջրային տրանսպորտի և փոստ ու հեռագրատների ժողովրդական կոմիսարիատների լիազորները:

68. Դաշնակից հանրապետությունների ժողովրդական տնտեսության գերագույն խորհուրդները և հողագործության, մատակարարման, ֆինանսների, աշխատանքի ու բանվորա-գյուղացիական տեսչության ժողովրդական կոմիսարիատները, յենթարկվելով դաշնակից հանրապետությունների կենտրոնական գործադիր կոմիտեններին և ժողովրդական կոմիսարների խորհուրդներին, իրենց գործունեությունը ընթացքում իրականացնում են Նորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության համապատասխան ժողովրդական կոմիսարիատների գլխավորությամբ:

69. Դաշնակից հանրապետությունների դատական և վարչական մարմինների կողմից դատապարտված քաղաքացիների նկատմամբ ամբիստիայի իրավունքը, ինչպես և մասնակի ներման ու նախկին վիճակում հաստատելու իրավունքը վերապահվում և այդ հանրապետությունների կենտրոնական գործադիր կոմիտեններին:

ԳԼՈՒԽ ՏԱՍՆՄԵԿԵՐՈՐԴ

ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ
ԳԵՐԲԻ, ԴՐՈՑԱԿԻ ՅԵՎ ՄԱՅՐԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

70. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության պետական գերբը բաղկացած է՝ արևի ճառագայթներում և հասկերով շրջանակված յերկրադնգի վրա պատկերած մուրճ ու մանգաղից, դաշնակից հանրապետությունների ընդհանուր գործածական լեզուներով՝ «Պրոլետարներ, բոլոր յերկրներին, միացե՛ք!» մակագրությամբ: Պետական գերբի վերին մասում գտնվում է հնգաձայր աստղը:

71. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության պետական դրոշակը բաղկացած է կարմիր կամ ալ գույնի կտավից, վորի վերևի անկյունում, ձողի մոտ, պատկերած է վոսկե մուրճն ու մանգաղը և նրանցից վերև՝ վոսկե յեղրով շրջանակված հնգաձայր կարմիր աստղը: Լայնության և յերկարության հարաբերականն է՝ 1:2:

72. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության մայրաքաղաքը Մոսկվան է:

Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության
Խորհուրդների 2-րդ Համագումարի Նախագահ՝ Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության
Խորհուրդների 2-րդ Համագումարի Քարտուղար՝ Ա. ՅԵՆՈՒԿԻՉԵ

Մոսկվա

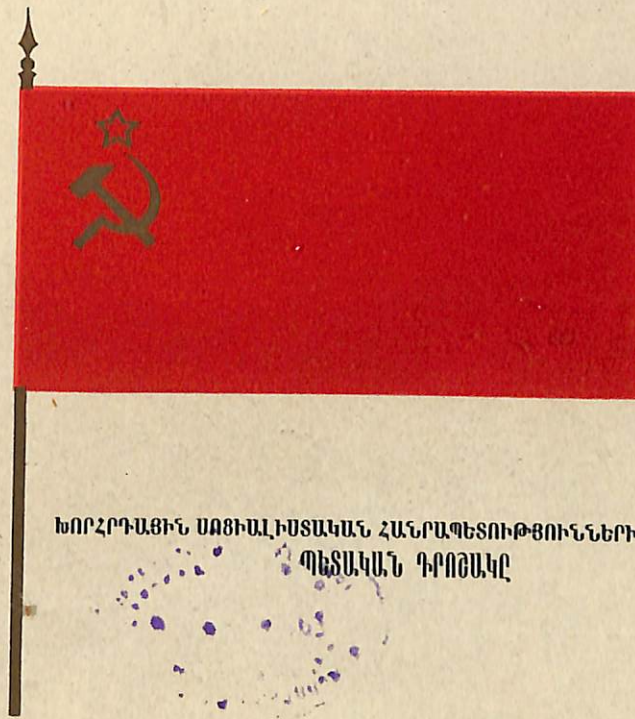
1924 թ. հունվարի 31

Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Հիմնական Որենքի (Մահմանադրության) այս տեքստը տպագրված է Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Խորհուրդների 2-րդ համագումարի կողմից 1924 թ. հունվարի 31 հաստատված խմբագրությամբ և այն լրացումներով ու փոփոխություններով, վոր Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության Հիմնական Որենքի (Մահմանադրության) տեքստի մեջ մտցրել են՝

1925 թ. մայիսի 20-ին ԽՍՀ Միության Խորհուրդների 3-րդ համագումարը,
1927 թ. ապրիլի 26-ին ԽՍՀ Միության Խորհուրդների 4-րդ համագումարը, և
1931 թ. մարտի 17-ին ԽՍՀ Միության Խորհուրդների 6-րդ համագումարը:

ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԳԵՐԲԸ

ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՐՈՑԱԿԸ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0206305

2957
112/1937

34.683